TURYZM POLSKI

NR 2 • LUTY • 1939 • ROK II.

W sprawie ustawy letniskowej.

Sprawa ustawy letniskowej datuje się w Polsce od roku 1934, w którym został opracowany jej pierwszy projekt przez Krakowską Izbę Przemysłowo Handlową. Od tego czasu zagadnienie ustawy jest ustawicznie poruszane i omawiane na różnych zjazdach i konferencjach przez instytucje i organizacje zajmujące się gospodarką letniskową a przede wszystkim Związek Izb Przem. Handl. i Związek Powiatów R. P. W ustawie pokłada się nadzieję, iż prawne podstawy ruchu pozwolą na szybszy i regularniejszy rozwój gospodarki, przyczyniający się do podniesienia dobrobytu wsi letniskowych. Winno się jednak pamiętać, iż należy ją traktować jako fragment polskiej ustawy ogólnoturystycznej.

Koncepcja ustawy musi uwzględniać obecny stan ruchu letniskowego, aby w sposób właściwy przyczynić się do jego rozwoju, nie może tym samym być zbyt teoretycznie pomyślana. Na mocy kartoteki uzdrowisk i letnisk w Polsce posiadanej w pracowni Studium Turyzmu U. J. stwierdzić można, iż w dniu 1. I. 1939 zarejestrowanych było 1123 miejscowości, w tym: uzdrowisk państwowych — 6, prywatnych o charakterze użyteczności publicznej — 15, stacji klimatycznych o charakterze użyteczności publicznej — 7, prywatnych zdrojowisk średnich i małych — 29, letnisk i kąpielisk z prawem poboru taksy — 38, oraz letnisk, zimowisk i miejscowości wypoczynkowych — 1028. Z liczb tych wynika, iż ruch letniskowy jest rozproszony po przeszło 1000 miejscowości wypoczynkowych o różnym wyposażeniu technicznym. Frekwencja w ubiegłym roku przekroczyła ok. 700 tys. przyjezdnych, z nich poważny odsetek wypadał na owe 1000 małych miejscowości.

Według danych statystycznych z 1936 r. miejscowości uzdrowiskowo-letniskowe można podzielić w zależności od nasilenia ruchu na następujące kategorie:

1) ponad 1000 przyjezdnych — 94 miejscowości (uzdrowiska, stacje klimatyczne, duże letniska),

2) od 500 do 1000 przyjezdnych — 59 miejsc. (małe uzdrowiska, stacje klimatyczne, średnie letniska),

3) od 200 do 500 przyjezdnych — 142 miejsc. (j. w. i małe letniska),

4) od 50 do 200 przyjezdnych — 380 miejsc. (wsie i miasteczka letniskowe, wyjątkowo dwory),

5) do 50 przyjezdnych — 448 miejsc. (j. w. dwory, hotele-schroniska, leśniczówki itp.).

Ponadto ruch letniskowy koncentruje się w licznych obozach, koloniach i campingach znajdujących się często zdala od zabudowań wsi. Gdyby za kryterium letniska przyjęło się frekwencję 200 osób (które to kryterium powtarza się w opracowanych dotąd projektach), wówczas ustawa pominie 828 miejscowości, czyli ok. 73·5% z liczby ogólnej, koncentrujących znaczny odsetek przyjeżdżających.

Na mocy tejże statystyki można przekonać się, iż ruch letniskowy w Polsce jest rozprzestrzeniony nierównomiernie, na Karpaty (4 wojew.) bowiem wypada 54·4%, na Pomorze 5·4%, Polskę półn. wsch. (4) — 5·8%, okręgi podmiejskie Warszawy i Łodzi 24·1%, poznańskie i kieleckie 7·6%, Polskę połud. wsch. (2) — 2·7%. Z liczb powyższych wynika, iż obok głównej roli jaką odgrywają walory przyrodzone poszczególnych regionów Polski, również względy komunikacyjne oraz koszty utrzymania w czasie letniego pobytu odgrywają poważną rolę.

Miejscowości uzdrowiskowo-letniskowe można z punktu widzenia gospodarczego porównywać z innymi warsztatami przemysłowymi, dlatego jako wielkie zakłady wytwórcze można traktować uzdrowiska, jako małe warsztaty kwalifikowane — letniska oraz jako warsztaty drobnej wytwórczości — wsi i miasteczka wypoczynkowe.

Należy pamiętać o znaczeniu społecznym ruchu, wskutek czego winny istnieć w Polsce miejscowości wypoczynkowe, wyposażone w różny sposób, dostosowane do wymagań i możliwości finansowych społeczeństwa. Każdy mieszkaniec miasta, pracownik zakładu przemysłowego winien znaleźć w zależności od swych możliwości finansowych i upodobań odpowiednią miejscowość wypoczynkową. Biorąc to założenie pod uwagę musi się z góry założyć, iż obecnie będą przeważać miejscowości skromnie wyposażone, nastawione na biedniejszą klientelę. Liczby powyżej przytoczone potwierdzają to założenie.

Ruch letniskowy, którego głównym celem jest swobodny wypoczynek (nie leczenie się), z natury rzeczy nie może rozwijać się racjonalnie w ramach kontyngentowania czy reglamentowania ruchu wg pewnej liczby miejscowości lub rozdziału procentowego przyjezdnych pomiędzy poszczególne regiony. Reglamentować można tylko wielką produkcję kilku lub kilkunastu wytwórni, lecz niemożliwe jest reglamentowanie (jakie tego będą koszty i skutki gospodarcze) elastycznej produkcji warsztatów drobnej wytwórczości. Dlatego logicznym założeniem musi być pozostawienie całkowicie wolnego wyboru miejscowości wypoczynkowych rzeszom przybywającym, co równocześnie da gwarancje, iż miejscowości będą musiały starać się o pozyskanie pewnej liczby letników w charakterze stałych gości. Dlatego nie jest dziś pożądane kierowanie ruchu do pewnych tylko miejscowości. Nasilenie ruchu w Polsce jest jeszcze bar-

dzo małe, niewyzyskane nawet w 1/4 możliwości finansowych społeczeństwa, nie zachodzi więc obawa o brak kontyngentu przyjeżdżających.

Przez rozwój gospodarki letniskowej nie tylko ma być spełniony postulat higieny społecznej, lecz równocześnie ma on przyczynić się do podniesienia stanu gospodarczego wielu wsi, uzyskujących nowe kapitały z racji przyjmowania sezonowego obcych. Dlatego w ruchu letniskowym należy upatrywać jednego ze sposobów mających podnieść stopę życiową mieszkańców wsi. Każda wieś jeśli będzie zabiegać o swój wygląd zewnętrzny i stan urządzeń dla przyjezdnych odniesie niewątpliwie wielką korzyść gospodarczą i kulturalną, nawet bez względu na wynik ekonomiczny akcji letniskowej, dlatego należy zawsze używać haseł rozwoju gospodarki letniskowej, gdy nimi można przyczynić się do podniesienia dobrobytu wsi. Realizacja haseł związana jest przede wszystkim z akcją inwestycyjną, którą winna prowadzić każda wieś w oparciu o własną robociznę i uzyskiwane z zewnątrz kapitały. Aby prace te mogła gmina prowadzić, musi mieć środki pieniężne, dlatego należy, obok innych źródeł doraźnych, stworzyć stały napływ kapitału w postaci niewysokich taks pobytowych. Istnieje pogląd, iż taksy te mogą spowodować zahamowanie ruchu, dlatego nie należy ich narzucać z góry lecz pozostawić decyzji poszczególnych gmin, które będą mogły je wprowadzić lub nie, na stałe lub na kilka lat próby. Ze względu na ogólny rozwój gospodarki muszą być taksy zatwierdzane przez władze nadzorcze. Na ogół przeważa uzgodniona opinia, iż taksy spełnią pozytywną rolę w rozwoju ruchu, przyczynią się do przyspieszenia i podniesienia urządzeń letnisk. Należy pozostawić gminie decyzję zniesienia opłat, jeśli one okażą się po pewnym czasie czynnikiem hamującym napływ letników. Ze wzgledu na różnorodny charakter miejscowości, różne możliwości finansowe przyjeżdżających, a mając na względzie ogólne dobro higieny społecznej, z drugiej zaś strony chęć podniesienia dobrobytu we wszystkich wsiach, nie należy pominąć ustawowo kilkuset najmniejszych miejscowości wypoczynkowych, lecz przeciwnie, obdarzyć je jedynym zresztą przywilejem pobierania taks dla realizacji ich skromnej akcji inwestycyjnej.

Z drugiej jednak strony winno dążyć się do podniesienia warsztatów chałupniczych, zamiany zarobków często tylko ubocznych na stałe, na warsztaty kwalifikowane, odpowiednio wyposażone. Stąd na specjalną uwagę zasługują te letniska, w których ruch jest silny i posiada dla nich duże znaczenie ekonomiczne. Dlatego należy z wielkiej liczby miejscowości wypoczynkowych wyodrębnić letniska większe, obdarzyć przywilejami, prócz taks (nieco wyższych niż we wsiach letniskowych), dać im pierwszeństwo do korzystania z funduszów państwowych (nie rozpraszajac ich zbytnio), prowadzić specjalnie ich propagandę, wyposażyć np. w zniżki kolejowe itp., aby mogły gromadzić większe kapitały i szybciej inwesto-

wać. Za te jednak przywileje musi się od letnisk żądać pewnego poziomu urządzeń technicznych. Dotychczasowe projekty stawiają jako minimum dla letnisk następujące wyposażenie: a) drogę dojazdową, b) odpowiednie mieszkania, c) zaopatrzenie w wodę, d) opiekę lekarską. Na szczególną opiekę zasługują miejscowości posiadające walory przyrodzone, one bowiem przez swój rozwój mogą w przyszłości powiększyć liczbę największych przedsiębiorstw i wejść w skład uzdrowisk.

Z rozważań powyższych wynika więc potrzeba podzielenia miejscowości letniskowych i zimowiskowych na dwie kategorie: 1) miejscowości wypoczynkowe, 2) letniska względnie zimowiska. Istotna różnica między nimi tkwi w ich wyposażeniu, czego wyrazem zewnętrznym jest liczba przyjeżdżających. Rozgrupowanie to pozwala również na prowadzenie pracy od podstaw. Jeśli w danej wsi znajdzie się inicjator lub kilka chętnych osób niech mają możność przekształcenia wsi rolniczej na wieś letniskową, a z czasem na letnisko lub nawet uzdrowisko. Dlatego już u samego początku ich pracy, należy dać im pomoc finansową przez możność pobierania taks. W razie uzyskania przez daną wieś warunków odpowiadającym letniskom, winna ona w sposób prawie automatyczny, przy ograniczeniu formalności do istotnego minimum, uzyskiwać przywileje letnisk. Natomiast gdy prace w kierunku utworzenia we wsi letniska nie dadzą spodziewanych rezultatów, niech wolno będzie danej gminie wyrzec się praw uzyskanych. Inwestycje przeprowadzone zostaną i będą pożyteczne dla stałych mieszkańców. Charakter gospodarki letniskowej, rozdrobnionej, opartej o małe kapitały, prywatną inicjatywę, wymaga ujęcia jak najbardziej liberalnego, ustawa winna przyjść z pomocą każdej podjętej w tym kierunku inicjatywie w terenie. Przykładem takiej gospodarki jest województwo krakowskie, o b. silnym ruchu, który początkowo rozproszony był w 762 miejscowościach (1933), a obecnie skoncentrował się w 528 (1938). Ruch przyjezdnych z czasem począł omijać miejscowości o małych walorach przyrodzonych lub niedostatecznie wyposażone. Selekcję tę należy uważać za bardzo dodatni objaw z punktu widzenia gospodarczego, proces ten przechodzą lub będą przechodzić wszystkie regiony letniskowe, dlatego ustawa winna proces ten przyspieszyć, tym samym drogą naturalnej selekcji wyodrębnić miejscowości z tych czy innych względów predysponowane do gospodarki letniskowej.

Z tych też względów niezwykle starannie muszą być w ustawie opracowane artykuły normujące zaliczanie danych miejscowości do wypoczynkowych lub letnisk, ich uznawanie lub skreślanie. Budżety z uzyskanych taks winny być kontrolowane przez władze nadzorcze i używane wyłącznie dla podniesienia urządzeń letniskowych we wsiach.

dr Stanisław Leszczycki.

Le développement du tourisme en Grèce.

L'organisation de „l'Association des Cyclistes" en 1895 fut la première organisation touristique en Grèce. Cette Association était présidée par S. A. R. le prince Georges de Grèce, Amiral de la Flotte grecque, grand amateur de sports. Un an plus tard les Jeux Olimpiques Internationaux eurent lieu à Athènes. Une foule immence afflua dans la capitale. On sentit alors la nécessité de mieux s'organiser au point de vue touristique. C'est pourquoi le Club des Cyclistes changea de nom. L'Association du Tourisme fut ainsi créé en Grèce.

En 1906 les Jeux Olympiques Internationaux eurent lieu encore une fois à Athènes. Les spectateurs, hellènes et philhellènes accourent en foule. On espérait, que la victoire se reserverait cette fois-ci encore à un athlète grec. On se rendit compte alors, que l'organisation actuelle était insuffisante. L'initiative privée soutenue par la générosité princière avec laquelle collabora l'hospitalité proverbiale des Grecs put faire face à la vague des touristes. Mais des bases techniques ou matérielles manquaient à l'organisation du tourisme. C'est à quoi il fallut penser.

En 1912 et en 1913 eurent lieu les guerres Balkaniques. La victoire en assurant la prospérité à la Grèce provoqua un afflux considérable de touristes. C'étaient des amis de la Grèce ainsi que les Grecs établis à l'étranger qui rentraient provisoirement. Comme le domaine de son activité s'était étendu, l'Association du Tourisme devint l'Association des Hospitaliers. Le Prince Heritier — aujourd' hui S. M. le Roi des Hellènes — Georges II, fils du grand Roi Libérateur, accepta la présidence d'honneur de la Société des Hospitaliers. C'était là une preuve de plus de l'attention que le Gouvernement consacrait à la question du développement du tourisme. L'Association en avait était chargé faute d'un Service d'état faisant chez nous fonction d'un Service officiel de tourisme. L'état fournissait à cette „Association des Hospitaliers" une subvention annuelle de deux milles livres anglaises.

L'„Association des Hospitaliers" avait pour but: de développer le tourisme et d'attirer les touristes. De nos jours on dirait „développer le tourisme national et international".

Pour réaliser ces buts l'Association des Hospitaliers devait:

1) entrer en rapports avec les autorités diplomatiques et consulaires ainsi que les Services compétents de notre pays, afin d'assurer une arrivée facile, un voyage confortable à l'intérieur ainsi qu'un séjour agréable aux touristes,

2) faire de la publicité en faveur de la Grèce et des ses sites historiques,

3) surveiller la construction des nouveaux hôtels ainsi que la restauration des hôtels existants déjà et propager la construction des refuges et des auberges [1]),

4) aménager des sites archéologiques et protéger le paysage,

5) organiser des excursions, fêtes, expositions, congrès, réprésentations et afin d'attirer et de retenir les visiteurs.

L'Associations des Hospitaliers était en mesure d'entreprendre la tâche du développement du tourisme au pays de la naissance de l'hospitalité [2]). Mais on ne devrait jamais parler du tourisme grec pendant le premier quart du XX-ème siècle, sans citer le nom de son animateur, de celui dont l'activité fut sans égale dans ce domaine, de M. Pierre Koukéas. C'est grâce à ses efforts que le Bureau du Tourisme et des Expositions fut créè en Gréce en Avril 1914 [3]). L'Association des Hospitaliers, créé en Juin 1614 ne fut pas dissoute. Le Service soutenait le noble éffort de l'initiative privée, disciplinait l'activité philotouriste. L'Association avait eveillé dans les masses la compréhension du tourisme. Le buts du Bureau du Tourisme et des Expositions avaient été exposés comme on les voit dans le texte de la Loi 241. Au debut de l'année 1919 ce „Bureau" en vertu de la Loi 1698 devint le „Service" du Tourisme et des Expositions. Mais par malheur, l'animateur de ce mouvement touristique M. P. Koukéas mourut. Le tourisme grec subit cette grande perte juste au début de son dêveloppement.

Mais on devrait synchroniser les modes d'action afin de dêvelopper le tourisme chez nous [4]). Ainsi fut créé en 1929 l'Office Hellênique du Tourisme ressortissant du Ministère de l'Économie Nationale, ainsi que le „Service du Tourisme et des Expositions" que l'Office ne devait pas remplacer. En principe l'Office devait complêter l'éffort du Service.

Les devoirs de l'Office sont les suivants:

1) accorder toute facilité aux touristes, les protéger contre l'avidité eventuelle de certains individus, indiquer l'amélioration des moyens de communications.

[1]) On appelle „périptère" ces auberges qui ainsi que les refuges sont déjà nombreux en Grèce. On peut prendre ses repas au „périptère", mais généralement pas y loger. Nous signalons ici que l'hôtel diurne n'existe pas encore chez nous.

[2]) Voir à ce sujet ma brochure: „L'hospitalité à travers les siècles", Athènes 1928.

[3]) Ressortissant du ministère de l'Économie Nationale.

[4]) Voir à ce propos mon article „Fremdenverkehr in Griechenland" paru dans le „Archiv f. d. Fremdenwerkehr" Nr 3, 1930 et reproduit dans mon volume „Ètudes sur le Tourisme", pages 42—44.

2) tâcher d'obtenir l'abolition de toute les mesures nuisibles au tourisme [1]).

3) accorder toute espèce de facilités financières à l'hôtellerie surtout par la création d'un Service de Crédit Hôtelier [2]), et donner une instruction professionnelle au personnel des hôtels.

4) faire de la publicité à l'étranger ainsi que fournir des informations touristiques à ceux, qui en auraient besoin.

5) indiquer les mesures nécessaires pour l'exploitation des Sources minérales du pays.

Aucune disposition n'a été prise pour la création d'un bureau d'études et d'une bibliothèque près de l'Office Hellénique du Tourisme [3]). Bien que les diverses mesures prises en faveur du tourisme ne furent pas toujours appliquées selon les règles de la science touristique, nous devons bien des choses à cet Office, surtout en ce qui concerne l'hygiène et l'aménagement des sites touristiques, l'encouragement de l'hôtellerie, la discipline des guides et des interprètes.

Le Gouvernement National a voulu donner un nouvel essort au tourisme grec. C'est ainsi que le Sous Secrétariat pour la Presse et le Tourisme, ressortissant du Ministère des Affaires Etrangères, fut créé en vertu de la Loi 45 du 29 août 1936. Le nouveau Sous Secrétaire est censé régir le tourisme de la Grèce, c'est à dire organiser le tourisme national, faire de la propagande à l'étranger, contrôler les services de tourisme et les associations en rapport avec le tourisme. En vertu de l'article 2 de la Loi 45 du 29 août 1936, l'Office Hellénique du tourisme fut aboli. Le Sous Secrétariat d'État pour la Presse et le Tourisme est composé en plus d'un Bureau de la Presse étrangère ainsi que d'un bureau de la Presse Nationale — de la Direction des Sources Minérales et des Stations Thermales, dont le personnel actuel est l'ancien personnel du Service du Tourisme et des Expositions, de la Direction de la Propagande Touristique, de la Direction de l'Organisation Touristique (aménagement, hôtellerie, construction des refuges, protection des sites et monuments, instruction hôtellière, guides et intepètes, agences de tou-

[1]) Voir à ce propos mon ouvrage: „La propagande touristique d'aujourd'hui" (en Grèce), Athènes 1937, 8, pages 80.

[2]) Voir à ce propos mon ouvrage recent: „Le crédit Hôtelier" dans la revue financière d'Athènes: Ikonomikos Chronos, fasc. des mois Juin, Juillet, Septembre, Octobre 1938.

[3]) J'ai eu l'honneur d'être appelé par le Recteur de l'École des Hautes Études Commerciales à organiser et à diriger un „Bureau d'Études Touristiques" dans le sein de cette École. J'ai dirigé les travaux de ce bureau jusqu'au mois d'octobre 1934, lorsque j'ai été appelé par l'Office Hellénique du Tourisme comme chef de ce Bureau d'Études et de Statistique, recement créé près de l'Office.

risme, musées, fêtes, amélioration des transports, d'une Section des Expositions et Congrès.

Les donnés statistiques [1]) ci dessous nous permettent d'avoir une idée précise sur les résultats de l'effort en faveur du développement du tourisme:

Année	Nombre des touristes étrangers
1926	27.550
1935	162.353
1937	145.387

Le Sous Secrétariat d'État pour la Presse et le Tourisme est l'organe central et suprème du tourisme. On se rend compte, que l'effort effectué pour le développement du tourisme en Grèce est frappant. Nous pouvons, en peu de temps arriver à des résultats excellents. Il suffit de remarquer que par la création du Sous Secrétariat nous avons pu discipliner et coordonner tous les efforts.

On ne devrait point passer sous silence l'activité de l'initiative privée, incorporée, en associations touristiques et excursionnistes. Citons parmi ces associations l'Automobile Club de Grèce, la Fédération des Associations des Amis da la Nature et „last but not least" le Club Hellénique du Tourisme. Cette association, connue depuis longtemps prend soin du développement du tourisme parmi les gens de fortune médiocre. On devrait citer comme un excellent exemple de son activité que son Conseil Administratif a organisé des réprésentations de drames classiques au théatre grec d'Epidaute qui est remarquablement bien conservé.

Mais après avoir parlé des conditions pour ainsi dire extérieures du tourisme, il faut parler encore de sa condition primordiale, c'est à dire de la vertu grecque par excellence, l'hospitalité, qui evidemment est de grand secours pour le développement du tourisme en Grèce.

Prof. Nicolas D. Eghinitis
(Athènes — Gréce)

Zagospodarowanie turystyczne Karpat Polskich.

Rozmieszczenie i typy schronisk.

Artykuł niniejszy będący próbą klasyfikacji schronisk znajdujących się na terenie Karpat, jest jednym z cyklu opracowań, które mają być poświęcone zagospodarowaniu turystycznemu polskich Karpat. Niestety

[1]) J'ai emprunté ces renseignements au journal quotidien „Ethnos" (Nations) du 30 septembre 1938. Je trouve, qu'il est très difficile d'avoir des données exactes sur le nombre des touristes qui visitent un pays.

materiały, z których korzystano przy opracowywaniu artykułu nie są kompletne, nie obejmują wszystkich schronisk (a zwłaszcza prywatnych), jak również nie dają wyczerpujących informacji o każdym schronisku. Wobec tego artykuł ujęto jedynie z punktu widzenia przestrzenno-statystycznego, wysuwając wnioski możliwie ostrożnie.

Zarówno obszar dla którego wykonano obliczenia jak i podział Karpat Polskich na poszczególne regiony przyjęto wg artykułu W. Goetla i S. Leszczyckiego p. t. „Zagadnienia regionalizmu górskiego w Polsce“ (Wierchy, t. XIV, r. 1936). Uproszczono go jedynie nie wyróżniajac części poszczególnych grup górskich. Dane dla schronisk czerpano głównie z wykazu podanego w kalendarzu narciarskim P. Z. N. na rok 1938/39 oraz ze spisu szkolnych schronisk wycieczkowych na rok 1938 (wyd. Min. W. R. i O. P.) uzupełniając je wg kartoteki schronisk i stacji turystycznych Studium Turyzmu U. J. Wyróżnienie pewnych typów schronisk przyjęto wg referatu S. Leszczyckiego p. t „Przemysł uzdrowiskowo-letniskowy i turystyczny w Karpatach“ (wyd. przez Komisję Naukowych Badań Ziem Wschodnich), przy czym pominięto kategorię „schronisk-restauracji nie posiadających miejsc noclegowych“, ponieważ w źródłach nie były one uwzględnione mimo, że istnieje ich kilka koło Bielska, w Tatrach i w Pieninach.

Wyniki obliczeń podano w 2 tabelach (przy zastosowaniu układu regionalnego), pierwsza zawiera podział schronisk wg typów oraz ilość miejsc noclegowych — druga zaś podział ze względu na przynależność schronisk do poszczególnych organizacji turystycznych oraz ze względu na ich położenie hipsometryczne. Załączone mapki przedstawiają gęstość schronisk na 100 km^2 w poszczególnych regionach Karpat wschodnich i zachodnich.

Ogólna ilość schronisk na terenie Karpat wynosi 288, z czego na Karpaty Zachodnie wypada 179 czyli 62·3%, a więc prawie 2/3, na Karpaty zaś Wschodnie 109 (37·7%). Największa ilość schronisk na terenie Karpat Zachodnich znajduje się w Beskidzie Śląskim (45), najmniejsza na Pogórzu Rożnowskim (3). W Karpatach Wschodnich najwięcej schronisk posiadają Bieszczady Wschodnie (23) a najmniej Pogórze Sanocko-Samborskie (2). Jest rzeczą ciekawą, iż czynnych schronisk jest więcej w zimie, dzięki istnieniu stacji narciarsko-turystycznych (głównie T. K. N.). W lecie zmniejsza się ilość schronisk o 47 stacji narc.-tur. do liczby 241 schronisk, wynosząc w Karpatach Zachodnich 147 (61%), a w Karpatach Wschodnich 94 (39%). Przeciętnie na grupę górską przypada w Karpatach w zimie 13,7 schronisk, w lecie 11,5. Różnice między zachodem a wschodem ilustruje przeciętna liczba schronisk wynosząca w Karpatach Zachodnich w zimie 16,3 a w lecie 13,4, w Karpatach zaś Wschodnich w zimie 10,9 a w lecie 9,4. Jak wspomniano Karpaty Za-

Tabela I.

Typy schronisk i ilość miejsc noclegowych.
Die Typen der Schutzhäuser und die Zahl der Übernachtungsstellen.

Kategorie schronisk i ilość miejsc noclegowych: Die Kategorien der Schutzhäuser und die Zahl der Übernachtungsstellen / Nazwa regionu:	RAZEM:	KARPATY ZACH.	Beskid Śląski	Beskid Mały	Beskid Wysoki	Gorce	Beskid Wyspowy	Pogórze Rożnowskie	Beskid Sądecki	Beskid Niski (Środkowy)	Tatry	Pogórze Podhalańskie	Pieniny	KARPATY WSCH.	Bieszczady Zach.	Bieszczady Wsch.	Pogórze Sanocko-Samborskie	Pog. Truskawieckie	Gorgany Zachod.	Gorgany Wsch.	Czarnohora	Góry Czywczyńskie	Góry Hryniawskie	Beskid Huculski
Hotele-schroniska	7	5			1						4			2	1	1								
Duże schroniska (ponad 100 miejsc)	16	12	4		2				1		5			4	2						2			
Średnie schroniska (20—100 miejsc)	65	37	15	1	9	2	1		1		5	1	2	28	3	6		2	5	5	3	3	1	
Małe schroniska (do 20 miejsc)	27	16	6	2	1	1	1				4		1	11	1	1	1	2	1	*1			3	1
Stacje turystyczne i noclegowe	52	26	2	5	4	1	1	2	1	4	3	1	2	26	2	7			4	7		1	1	4
Schroniska niezagospodarowane. domki myśl. i schrony	12	4	*1	1		1				1				8		4			2	2				
Schroniska szkolne	62	47	12	2	10	3	1	1	6	3	1	6	2	15	3	1		1		5				5
Stacje turystyczno-narciarskie	47	32	5		13	3	4		1	1		3	2	15	3	3	1		1	2				1
Razem	288	179	45	11	40	11	8	3	10	9	22	11	9	109	15	23	2	5	13	22	5	4	9	11
Ilość łóżek	7450	4421	1293	168	786	143	130	37	260	116	988	287	213	3029	801	562	65	125	137	580	398	90	96	175
Ilość sienników	2201	1470	435	29	405	94	46	—	70	10	263	38	80	731	57	210	30	14	142	170	38	22	28	20
Ilość łóżek i siennik. razem	9651	5891	1728	197	1191	237	176	37	330	126	1251	325	293	3760	858	772	95	139	279	750	436	112	124	195
Ilość łóżek i siennik. latem	8452	5114	1606	197	941	207	45	37	270	89	1251	238	233	3338	790	662	45	139	272	663	436	112	86	173
Ilość łóżek i siennik. zimą	9651	5891	1728	197	1191	237	176	37	330	126	1251	325	293	3760	858	772	95	139	279	750	436	112	124	195

*) W zimie niezagospodarowane.

chodnie są lepiej (62,3%) zagospodarowane niż Wschodnie (37,7%). Zjawisko to znane jest również i w innych dziedzinach życia gospodarczego (np. stosunki komunikacyjne).

Załączone mapy przedstawiają gęstość schronisk w Karpatach Zachodnich i Wschodnich. Ilość schronisk na 100 km² uzyskano dzieląc ilość schronisk przez powierzchnię grupy górskiej. Średnia gęstość schronisk dla całych Karpat wynosi 1,13, jest większa dla Zachodnich 1,61 niż dla Wschodnich 0,76.

(ciąg dalszy nastąpi)

Zbigniew Tokarski.

PORADNIK TECHNICZNY

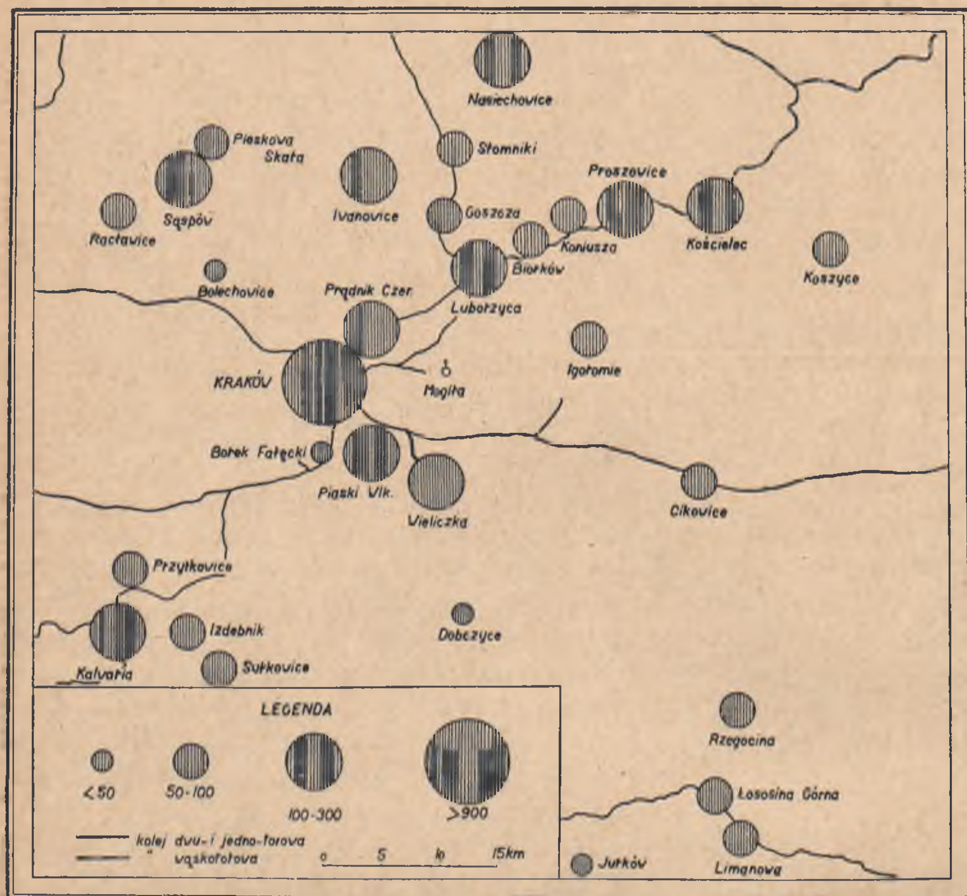
Odpust w Mogile.

Wśród różnych form ruchu masowego niepoślednie miejsce zajmują pielgrzymki do miejsc kultu religijnego, które w ostatnich czasach coraz częściej próbuje się ujmować w ramy organizacyjne. Znane są powszechnie pielgrzymki na Jasną Górę, do Kalwarii lub Wilna, obejmujące niemal całą Polskę, obsługiwane głównie przez kolej, w wyniku czego wprowadzona została specjalna taryfa. Obsłużenie pielgrzymek pociągami popularnymi zaopatrzenie miejscowości odpustowych w masowe kwatery oraz kuchnie wyczerpuje organizację zjazdów, mających poważne znaczenie dla lokalnych placówek obsługi turystycznej. Toteż winny na nie więcej uwagi zwrócić biura turystyczne.

Organizację powinno poprzedzić opracowanie planowe, uwzględniające przede wszystkim sferę wpływu danej miejscowości odpustowej, natężenie ruchu oraz atrakcyjność uroczystości. Niniejszy artykuł stanowi przykład opracowania pielgrzymek w czasie odpustu w Mogile pod Krakowem.

Odpust odbywa się w dniach między 13 a 20 września w starym sięgającym początków XIII w. klasztorze Cystersów, osadzonych tu dla wykorzenienia pogańskich tradycji związanych z mogiłą Wandy. W XIV w. został nadany przez papieża Jana XXII odpust na dzień 14 września. Dawna tradycja sprawia, iż odpust gromadzi nietylko ludność miejscową ale także i z okolic dość odległych. Sfera wpływu, przedstawiona na mapie I, rozpada się na cztery regiony: najbliższy obejmujący okolice Krakowa i Wieliczki, drugi leżący na pd-zach. w okolicach Kalwarii, trzeci najodleglejszy, położony na pd-wsch. w okolicy Limanowej oraz czwarty największy na pn., sięgający od Olkusza na zachodzie do ujścia Nidzicy na wschodzie i Miechowa na północy. Z dalszych miej-

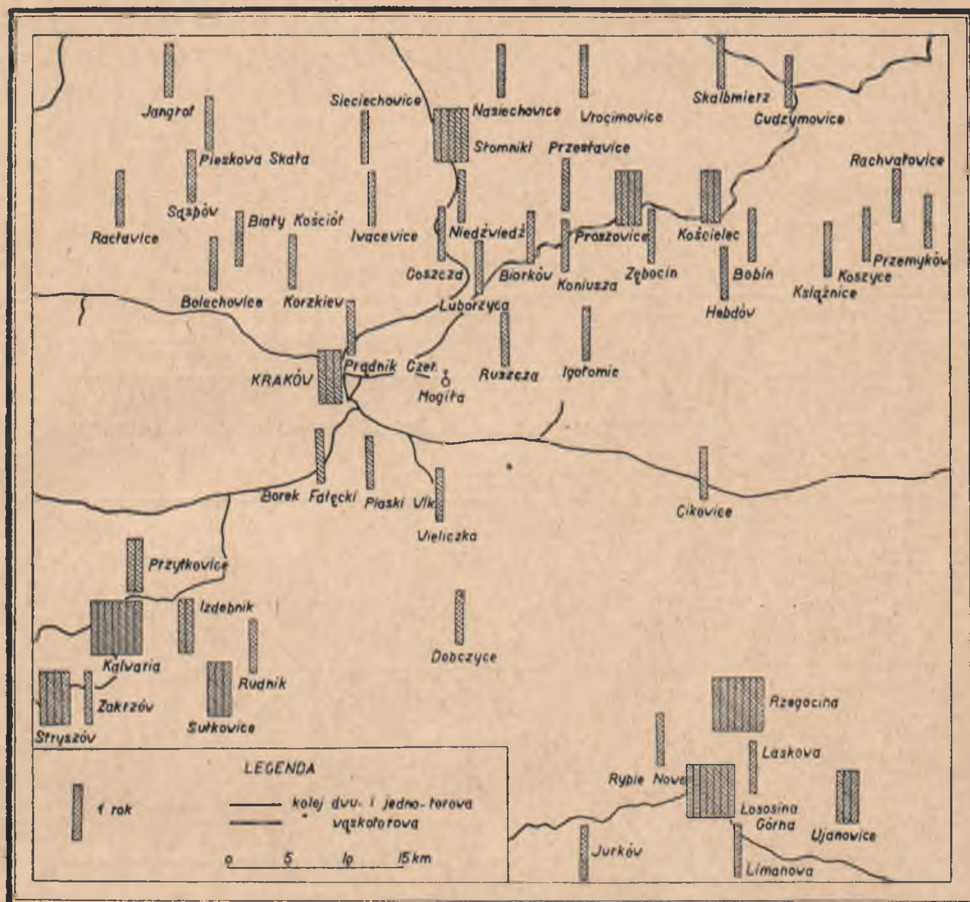
Napływ pielgrzymów do Mogiły.
Der Zustrom der Pilger nach Mogiła.

scowości, położonych już poza obrębem mapy, należy wymienić Stopnicę i Szopienice a także miejscowości bardzo odległe jak Poznań i Zabrze-Hindenburg na Śląsku Niemieckim, skąd przybywają pielgrzymi wyjątkowo. Charakterystyczną cechą jest mały związek sfery wpływu z siecią kolejową, co dowodzi, iż pielgrzymi przychodzą pieszo lub przyjeżdżają końmi.

Największa ilość osób przybyła z obszaru położonego na północ od Mogiły — około 1500 osób, okolice Krakowa dostarczyły około 1300 os., natomiast regiony południowe okolic Kalwarii (ok. 400 os.) i Limanowej (ok. 300 os.) dostarczyły osób znacznie mniej. Najwięcej pielgrzymów przybyło poza Krakowem (ok. 900 os.), z Luborzycy (ok. 300 os.), Kościelca (ok. 200 os.) i Iwanowic (ok. 150 os.) z regionu północnego i Kalwarii (ok. 150 os.).

Powtarzanie się pielgrzymek do Mogiły.
Die Hänfigkeit der Pilgerfahrten nach Mogiła.

Ilość ludzi przybyłych w pielgrzymkach ogółem wynosiła w 1935 r. około 3.500 osób, w czym 2.500 kobiet. Dziennie przybywały średnio 4 pielgrzymki z 340 osobami. Liczba jednak uczestników odpustu była większa, wiele bowiem osób przybywało pojedynczo uchylając się od rejestracji. W niedzielę, w dniu największego nasilenia, frekwencja sięgała 10 tys. osób.

Mapa II przedstawia powtarzalność pielgrzymek z poszczególnych miejscowości w latach 1928—35. Z trzech miejscowości pielgrzymi przybywali przez lat 7, z jednej przez lat 5. Z 32 miejscowości pielgrzymi przybywali tylko w jednym roku a z 10 miejscowości w dwóch latach.

Wiekie zgromadzenie osób pociąga za sobą wzmożenie handlu, który podczas odpustu w Mogile skupia się w kramach. Ilość ich w tygodniu

jest chwiejna, w 1935 r. wahała się dziennie od 60 do 408. Głównymi artykułami są dewocjonalia, żywność i wyroby cukiernicze, w mniejszym stopniu prymitywne narzędzia i ozdoby, a także dawne stroje krakowskie. Uruchamiane są także restauracje i piwiarnie (polowe) oraz karuzele, strzelnice i t. p., mające stanowić rozrywkę dla pielgrzymów, którzy poza tym zwiedzają często jeszcze mogiłę Wandy i las dębowy nad Wisłą.

1 Symbol:	2 Nazwa — odpustu lub jarmarku: Odpust		
3 Miejscowość: Mogiła	4 Gmina: Mogiła	5 Powiat: Kraków	6 Województwo: krakowskie
7 Termin odpustu lub jarmarku: Główny odpust w dniu Podwyższenia Św. Krzyża 14 września. Odpust trwa od 12 do 15 września.			
8 Osobliwości na odpuście lub jarmarku: Zwiedzanie klasztoru, mogiły Wandy, lasu dębowego nad Wisłą, stroje ludowe.			
9 Literatura:		10 Uwagi:	

Wzór kartoteki dla rejestracji odpustów.
Das Muster einer Kartothek für die Registrierung der Ablässe.

Niewykorzystanie komunikacji kolejowej, wielka ilość osób biorących udział w odpuście oraz atrakcyjność miejscowości (klasztor, mogiła Wandy, piękny las dębowy oraz możność oglądania strojów ludowych) stanowią dostateczne podstawy dla zorganizowania ruchu.

Wydaje się celowe prowadzenie przez regionalne związki jako też przez lokalne biura obsługi kartotek miejscowości odpustowych, co pozwoli na planowe zorganizowanie ruchu pielgrzymkowego. Załączony wzór karty rejestracyjnej odpustów i jarmarków może okazać się pomocny przy tworzeniu powyższej kartoteki.

Na podstawie materiałów zebranych przez
Franciszka Śliwę.

KRONIKA

Anglia — Wagony campingowe na kolejach angielskich. Niektóre brytyjskie towarzystwa kolejowe wprowadziły dla użytku publiczności t. zw. „camping-wagony“, które zostaną umieszczone w najpiękniejszych okolicach sieci kolejowej danych towarzystw. Dla rozpowszechnienia tego rodzaju turystyki i przedłużenia jej na okres przed- i posezonowy obniżone zostały ceny w miesiącach kwietniu, maju i drugiej połowie października. *(A. G. O. T. Bulletin nr. 1—2, 1939).*

Spadek ruchu turystycznego. Rok 1938 przyniósł spadek liczby turystów zagranicznych. Według obliczeń w portach brytyjskich zanotowano w 1938 r. 248.685 turystów, (w 1937 r. — 297.142) oraz 108.570 osób (106.073) przybyłych w celach handlowych. Razem do Anglii w 1938 r. przyjechało 357,255 osób (403.215). W liczbie tej pominięto przyjazdy weekendowe Francuzów i Belgów oraz obywateli brytyjskich mieszkających za granicą. *(Der Fremdenverkehr nr 7, 1939 r.).*

Belgia — Inwentaryzacją zabytków i pamiątek. Belgijski Touring Club sprawujący ogólną opiekę nad zabytkami i pomnikami w Belgii podjął obecnie wspólnie z Królewską Komisją Ochrony Zabytków i Krajobrazu akcję zmierzającą do sporządzenia spisu istniejących zabytków. Zadaniem Touring Club'u będzie skoordynowanie wysiłków organizacji regionalnych dla zabezpieczenia pomników przeszłości. Równocześnie przeprowadzona będzie akcja uświadamiająca społeczeństwo, o konieczności zachowania pamiątek ojczystych. Przede wszystkim najbardziej opieki potrzebują małe obiekty tak charakterystyczne dla Belgii jak np. kapliczki przydrożne, grobowce (kurhany), wiatraki i t. p. będące w rękach prywatnej własności. *(Bulletin Officiel du Touring Club de Belgique nr 3, 1939 r.).* Z. T.

Karty turystyczne dla cudzoziemców. W b. roku rząd belgijski w związku z wystawą wodną w Liége chcąc zachęcić cudzoziemców do zwiedzania Belgii wprowadził karty turystyczne „Carte de Voyage Touristique“. Karty te będą cudzoziemcom sprzedawane w cenie po 20 fr belgijskich z ważnością od 15 marca do 1 października r. b. Minimalny okres ważności tych kart wynosi 3 dni maksymalny 30 dni. Posiadacze tych kart będą mieli w Belgii liczne zniżki i ulgi w szczególności: a) prawo do otrzymania wizy specjalnej po cenie ulgowej 20 frs z ważnością do 15 dni, b) zniżkę 35% na kolejach belgijskich z warunkiem, że pierwszy bilet będzie z dworca leżącego na granicy lub nad morzem, a powrót nie może nastąpić wcześniej niz w 3 dni po nabyciu biletu, c) zniżkę 35% na kolejach dojazdowych, d) zniżkę 20% na statkach turystycznych kursujących wzdłuż wybrzeża belgijskiego i po rzekach belgijskich, e) zniżkę 50% od cen wstępu do ważniejszych państwowych i samorządowych muzeów, f) zniżki wynoszące od 20 do 75% przy wstępach do rozmaitych obiektów turystycznych np. grot, zamków, kościołów, ruin, wystaw i t. p., g) zniżkę na wystawę wodną w Liége (bilet 3 dniowy za 10 frs), h) zniżkę na benzynę, która wynosić ma 50 ct na litrze przy możności zakupna najwyżej 300 litrów benzyny. *(wł.).*

Francja — Karta turystyczna i bony benzynowe w roku 1939. Karta turystyczna wprowadzona w ubiegłym roku we Francji została prolongowana na rok bieżący. Kartę tę sprzedaje się turystom zagranicznym i obywatelom francuskim zamieszkałym za granicą, przy czym nabyć ją można na podstawie dowodu osobistego (paszport zagraniczny) jedynie poza lub na granicy francuskiej. Okres ważności karty wynosi 60 dni, a posiadacz musi się zatrzymać conajmniej 6 dni we Francji. Karta uprawnia do 40% zniżki na kolejach francuskich oraz do nabywania benzyny po cenie zniżonej o 0·60 fr. na litrze. Karnety bonów benzynowych przysługują jedynie tym turystom zagranicznym, którzy przybywają do Francji własnymi samochodami. Bony benzynowe uprawniają do nabycia dziennie najwyżej 20 litrów benzyny a ogólna ilość benzyny, jaką można nabyć na podstawie karnetu wynosi 600 litrów. (*wł.*). M. O.

Nowy podział hoteli na kategorie. Na podstawie rozporządzenia z 7 czerwca 1937 roku wprowadził Komisariat Generalny dla Spraw Turystyki od marca 1939 podział hoteli na kategorie. Wszystkie hotele zaliczone do poszczególnych kategorii obowiązane są do przestrzegania jednolitych cen. Poszczególne kategorie oznaczone są odpowiednią ilością gwiazdek: 1 kategoria — hotele luksusowe (4 gwiazdki), 2 kat. — hotele wielkie (3 gwiazdki). 3 kat. — hotele małe (2 gwiazdki), 4 kat. — hotele pojedyncze (1 gwiazdka). *(La Revue du Touring Club de France nr 2, 1939).* Z. T.

Italia — Opłaty drogowe od samochodów. Na podstawie dekretu królewskiego z listopada 1938 r. zostały wszelkie samochody, motorówki i rowery w Italii

zwolnione od opłaty drogowej, a jedyną opłatą, od której zwolnione są wszystkie rowery turystów krajowych i zagranicznych, jak również samochody cudzoziemców w ciągu 90 dni od chwili wjazdu na terytorium włoskie, jest opłata na statystykę w wysokości 20 lirów od samochodu i motorówki, a 5 lirów od motocyklu, którą uiszcza się w biurach Automobil Club d'Italia w większych miastach włoskich. *(wł.)*. M. O.

Łotwa — Przygotowania w związku z Olimpiadą w Helsinkach. W Rydze odbyła się konferencja kierowników dla spraw turystyki trzech państw bałtyckich, Łotwy, Litwy i Estonii, ktorej przedmiotem były przygotowania związane z Olimpiadą, która odbędzie się w przyszłym roku w Helsinkach. We wspólnie wydanej broszurze umieszczone zostaną informacje co do dróg kolejowych i samochodowych trzech wyżej wymienionych państw oraz mapa dróg samochodowych, na której zaznaczone będą również wszystkie stacje benzynowe oraz stacje obsługi automobili. W czasie samej Olimpiady zostanie założone w Helsinkach biuro informacyjne państw bałtyckich. Specjalnie wyszkoleni pracownicy będą pełnić służbę przez cały okres zawodów, a głównym ich zadaniem będzie nakłanianie turystów zagranicznych do podróży powrotnej przez państwa bałtyckie. W tym też celu po Olimpiadzie odbędzie się w owych państwach szereg atrakcyjnych imprez. Następna konferencja państw bałtyckich w sprawach turystyki odbędzie się w maju b. r. w Estonii. Do tego czasu Łotwa ma przygotować projekt statutu dla Urzędu Turystycznego Państw Bałtyckich. *(Der Fremdenverkehr nr 7, 1939 r.)*.

Niemcy — Nowy podział ferii w szkołach niemieckich. Już w mowie ministra H. Essera, która dała ogólne wytyczne dla niemieckiej polityki turystycznej na rok 1939 znajdowała się zapowiedź, że dla przedłużenia sezonu letniskowo-turystycznego w uzdrowiskach i stacjach klimatycznych niemieckich zostaną odpowiednio rozłożone ferie szkolne. Ostatnio ukazało się rozporządzenie o podziale ferii dla poszczególnych okręgów Rzeszy. Podział ten przewiduje pięciokrotne ferie w ciągu roku. Ferie Wielkanocne trwać będą ok. 18 dni i zaczną się w poszczególnych okręgach między 24 lub 31 marca i trwać będą do 12 lub 19 kwietnia. Zielone Świątki rozpoczną się 24 lub 26, maja i trwać będą do 31 maja lub 2 czerwca a więc 5—6 dni. Ferie letnie trwać mają ok. 6 tygodni, zaczynając się od 27 czerwca do 26 lipca i kończąc się między 1 sierpnia a 11 września. Wakacje jesienne trwają ok. dni 8, zaczynają się między 23 września a 20 października a kończą się między 9 października a 3 listopada. Wreszcie ferie Bożego Narodzenia trwają ok. 2 tygodni, rozpoczną się od 20. 23 grudnia a kończą między 4, 9 stycznia. *(Der Fremdenverkehr nr 6, 1939 r.)*.

Międzynarodowe Towarzystwo turystyczne (I. K. T.). W dniu 31 stycznia b. r. w Berlinie Min. Hermann Esser ze strony Niemiec, japoński vice-minister Komunikacji Kenjiro Kiyasu i kierownik włoskiej turystyki Probo Magrini podpisali protokół założenia „Międzynarodowego Towarzystwa Turystycznego“. Do Towarzystwa tego należą narazie Niemcy, Italia i Japonia, w przyszłości mają przystąpić również inne państwa. Dotychczas istniejące tego rodzaju międzynarodowe towarzystwo Skal-Club miało rzekomo podlegać zbytnio politycznym wpływom żydowskim i masońskim i to skłoniło Niemcy do stworzenia nowej organizacji I. K. T., której zadaniem jest współpraca na polu turystyki. *(Hotel nr 2, 1939 r.)*.

Polska — Zawody Narciarskie F. I. S. o Mistrzostwo Świata w Zakopanem. W dniach 11—19 lutego odbyły się w Zakopanem przy licznym udziale zawodników zagranicznych zawody narciarskie Federation Internationale de Ski o mistrzostwo świata gromadząc w charakterze widzów licznych turystów zagranicznych (ponad 1000) i krajowych (ponad 15.000). Zawodom FIS w Zakopanem jako międzynarodowej imprezie turystycznej będzie poświęcony artykuł omawiający znaczenie gospodarcze zawodów FIS. *(wł.)*.

Ruch letniskowy w województwie pomorskim w roku 1938. W ciągu ubiegłego roku zanotowano w województwie pomorskim 86.785 letników, w czym z kraju 85.128 a z zagranicy 1.657. Ponadto na obozach i koloniach przebywało 12.856 osób. Ogółem zatem ruch letniskowy wyniósł w roku ubiegłym 99.641 osób. *(wł.)*.

Polska — Umowa turystyczna z Litwą. W dniu 18 lutego br. podpisana została umowa turystyczna z Litwą, która wchodzi w życie z dniem 1 marca i obowiązywać będzie przez rok. Jest to pierwsza polska umowa tego rodzaju o charakterze kompensacyjno-turystycznym. Ruch podróżnych będzie kompensowany na specjalnym koncie wzajemnego ruchu podróżnych a nie towarami. Umowa przewiduje znaczne ułatwienia w uzyskiwaniu dokumentów na wyjazd podróżnych w obu krajach, usuwa

obrót dewizowy i zastępuje go czekami, do wydawania których upoważniony jest w Polsce Polski Instytut Rozrachunkowy a na Litwie Lietuvos Bankas. *(Codzienna Gazeta Handlowa nr 42,1939).*

Słowacja — Turyzm jako przedmiot nauki w szkołach. Na podstawie rozporządzenia rządu słowackiego postanowiono wprowadzić „turyzm" do wszystkich szkół na obszarze państwa jako przedmiot nauczania. Już w niższych klasach szkół powszechnych mają zostać dzieci wprowadzone w ogólne pojęcie tego przedmiotu. Wykłady mają prowadzić specjalnie zaangażowane osoby obeznane dobrze z zagadnieniami teoretycznymi i praktycznymi turystyki. *(Der Fremdenverkehr nr 4, 1939).*

Szwajcaria — Centrala dla popierania turystyki. Szwajcarska Rada Związkowa przedstawiła parlamentowi wniosek o utworzenie centrali dla popierania turystyki w Szwajcarii. Centrala ta ma mieć formę organizacji prawno-publicznej i ma zjednoczyć wszystkie związki propagandy turystycznej i popierania turystyki i komunikacji. Potrzeby finansowe tej organizacji określono na 4,4 mil. franków szwajc. rocznie. Potrzebne środki finansowe mają złożyć poza państwem, kolejami związkowymi i pocztą, przedsiębiorstwa hotelowe, towarzystwa transportowe, kantony i gminy, które są specjalnie zainteresowane turystyką oraz związki turystyczne. *(Der Fremdenverkehr nr. 4, 1939).*

Utworzenie katedry turyzmu. Na Posiedzeniu Szwajcarskiego Związku Turystycznego, które odbyło się w dniach 28 i 29 stycznia b. r. jednogłośnie uchwalono utworzenie placówki badawczej dla spraw turystyki, jak również katedry turyzmu na uniwersytecie w Bernie, tym samym wysiłki Związku i jego starania w celu wzmożenia pracy nad naukowym opracowaniem zagadnienia turyzmu zostaną wkrótce urzeczywistnione. (*Schweizereichische Wirte — Zeitung nr 5, 1939 r.*).

PRZEGLĄD LITERATURY

Wydawnictwa nadesłane do Redakcji

(ciąg dalszy)

14. **Biuro Hydrograficzne Marynarki Wojennej** — Przepisy uczęszczania i zachowania się obcych okrętów wojennych w portach i na wodach Rzeczypospolitej Polskiej oraz Państw Bałtyckich. Warszawa 1938.
15. **Darków-Zdrój** — Zaolzie — zdroje jodowo-bromowo-solankowe. Prospekt w języku polskim. Ludowa Drukarnia Sembel i S-ka we Frysztacie.
16. **Goetel F.** — Polska. Wyd. albumowe Wydziału Turystyki Ministerstwa Komunikacji. Warszawa 1938. Główna Księgarnia Wojskowa, str. 187.
17. **Karpiński K.** — Praca Okręgu Turystycznego i Oddziału. (Jak organizować wycieczki). Warszawa 1938. Nakł. P. B. P. Orbis, str. 19.
18. **Karpiński K.** — Rola i zadania Agencji Turystycznej. Warszawa 1938. Nakł. P. B. P. Orbis, str. 32.
19. **Kobieta na Polesiu.** — Nakł. Koła Krajozn. Ucz. Gimn. Państw. im. Piłsudskiego, nr 8. Pińsk 1939, str. 70 — cena 50 gr.
20. **Liga Ochrony Przyrody w Polsce** 1937—1938. — Sprawozdanie z IX zjazdu Delegatów Ligi Ochrony Przyrody w Polsce. Warszawa 1939. Nakł. Ligi Ochrony Przyrody.
21. **VI Marsz Zimowy Huculskim Szlakiem** II Brygady Legionów pod protekt. Gen. Inspektora Sił Zbrojnych Marsz. Śmigłego Rydza. — Regulamin i program marszu, Stanisławów 1939. Wyd. Tow. Przyjaciół Huculszczyzny.
22. **Milata W.** — Karpaty w zimie. Odbitka z Ziemi nr 12, 1938.
23. **Podręcznik obsługi propagandy turystycznej.** — Praca zbiorowa kierowników i referentów centrali P. B. P. Orbis, Warszawa 1938 — str. 132.

24. **Trybowski Cz. mgr.** — Klimat a zdrojowiska. Odbitka z Polskiej Gazety Lekarskiej, nr 5, Rok XVIII.
25. **Wawrzyniak H.** — Organizacja Okręgu Turystycznego. Warszawa 1938. Nakł. P. B. P. Orbis, str. 19.
26. **Wawrzyniak H.** — Organizacja Oddziału. Warszawa 1938. Nakł. P. B. P. Orbis, str. 28.
27. **Załuski S.** — Wędrówki górskie. Warszawa 1939. Wyd. Godziemba, str. 219.

Nowe wydawnictwa niemieckie z zakresu gospodarki turystycznej w latach 1936–1938.

Büdingen H. — Fremdenverkehrsstatistik und Fremdenverkehrswerbung. Nürnberg 1937. Hindenburg-Hochschule.

Handwörterbuch des Fremdenverkehrs. Berlin 1938. Erwin Müller — 10·50 MK.

Jaeger Fr. — Werbung im Fremdenverkehr. Innsbruck, Universität Gemeinschaftverl. d. Sozialwiss. Arbeitsgemeinschaft. 1936.

Kuhn J. — Die staatliche Regelung des Fremdenverkehrs im Deutschen Reiche. Innsbruck. 1936.

Wagner Fr. — Fremdenverkehr und Motorisierung. München 1937.

Vom Berg C. — Das deutsche Fremdenverkehrsrecht. Berlin 1939. Erwin Müller — 9 MK.

Jahrbuch des Deutschen Fremdenverkehrs 1938 bearbeitet von Günther Nohl — Berlin. — Erwin Müller.

Z. N.

Zusammenfassung

Bemerkungen zum Gesetz für Sommerfrische.

Das Gesetz für Sommerfrische in Polen ermöglicht eine schnelle und regelmässigere Entwicklung der Fremdenverkehrswirtschaft, die grosse Bedeutung für die Hebung des Wohlstandes der Sommerfrischen besitzt. Die Auffassung dieses Gesetzes, die sich auf dem tatsächlichen Stande der Bewegung stützt, erlaubt es, die Ortschaften nach der Besucherzahl in Kategorien einzuteilen. Man kann, ähnlich wie in anderen Gewerbezweigen, die Sommerfrischen und Kurorte als grosse und kleine produktive Unternehmen, und die Sommerfrischen als Stätten des Heimstättengewerbes ansehen.

Die Sommeraufenthaltsbewegung, deren Ziel die freie, ungestörte Erholung ist, kann sich nicht im Rahmen einer etwaigen Kontingentierung oder Reglamentierung auf Grund einer bestimmten Anzahl von Ortschaften oder einer prozentuellen Verteilung der Ankömmlinge entwickeln. Deshalb muss als Grundlage die freie Wahl des Ortes angenommen werden, was wiederum eine gesunde Konkurrenz zwischen den Ortschaften begünstigt.

Durch die Entwicklung der Bewegung soll nicht nur die Forderung nach Sozialhygiene verwirklicht, sondern auch die materielle Lage vieler Dörfer durch den Kapitalzustrom gehoben werden. Deshalb kann man die Sommeraufenthaltsbewegung als ein Mittel zur Hebung des Lebensstandartes der Dorfbewohner betrachten. Daraus folgert sich, dass die

Verbreitung der Parolen der Sommeraufenthaltswirtschaft als wirtschaftlich und kulturell vorteilhafte Aktion zu bewerten ist.

Die Verwirklichung dieser Parolen steht in engem Zusammenhang mit der Investierungsaktion, die jede Ortschaft, auf eigenes Kapital gestützt, durchführen sollte. Deshalb ist es angebracht, der Gemeinde die Möglichkeit zur Erlangung von Kapitalien durch die Einziehung von Aufenthaltstaxen (ohne Zwang) zu geben, die von der Behörde bestätigt werden. Das Bestreben einer Umgestaltung der Nebeneinkünfte in ständige und die Umwandlung kleiner Heimstättengewerbe in qualifizierte, lässt die grössere Unterstützung jener Ortschaften, für die die Einnahmen aus der Sommerfrische eine grosse wirtschaftliche Bedeutung besitzen, für geboten erscheinen. So soll man die grösseren Ortschaften ausscheiden und diese in erster Linie verschiedene Vorteile geniessen lassen, wie staatliche Unterstützungen, Eisenbahnermässigungen, Propaganda und andere.

Daraus ergibt sich die Notwendigkeit einer Teilung in: 1) Erholungsortschaften und 2) in Sommer bzw. Winterkurorte. Der eigentliche Unterschied liegt in ihrer Ausstattung, die gewöhnlich im Verhältnis zu der Zahl der Ankömmlinge steht. Diese Scheidung soll jedoch nicht ein Hindernis für die Umgestaltung einer Sommerfrische in einen Kurort sein. Diese Umgestaltung soll automatisch und durch eine Beschränkung der Formalitäten auf ein Minimum vor sich gehen. Der Charakter einer kleinen, zerstreuten, auf geringem Kapital fussender und der Privatinitiative überlassenen Sommerfrische erfordert eine möglichst liberale Einstellung; das Gesetz soll jeder in dieser Richtung unternommenen Initiative zur Hilfe kommen. Aus diesem Grunde müssen die auf Grund des Gesetzes ausgearbeiteten Einteilungen der enzelnen Ortschaften in Sommerfrischen und Kurorte, ihre Zuteilung bzw. Streichung besonders sorgfältig bearbeitet werden. Die Einkünfte aus den Aufenthaltstaxen sollen behördlich kontrolliert werden und sollen ausschliesslich zur Ausgestaltung der Einrichtungen der Sommerfrischen verwendet werden.

Touristische Bewirtschaftung der Karpathen.

Die Verteilung und die Typen der Schutzhäuser in den Karpathen.

Der vorliegende Artikel stellt den ersten Versuch einer Verteilung und Klassifikation der Schutzhäuser auf dem Gebiete der polnischen Karpathen dar. Die Gesamtzahl der Schutzhäuser beträgt 288 und die Zahl der Übernachtungsstellen (Betten und Strohsäcke) beläuft sich auf ungefähr 9.500 im Winter, wo die Zahl der Übernachtungsstellen dank einer Zahl von 47 Skitouristenstellen grösser ist als im Sommer (ungefähr 8500). Bei der regionalen Einteilung der polnischen Karpathen auf Grund eines Artikels von S. Leszczycki und W. Goetel, betitelt „Das Problem des Gebirgsregionalismus in Polen“, teilte man die Schutzhäuser in zwei Tabellen auf. Zur ersten gehören die Schutzhäuser auf Grund ihrer Kategorie und der Zahl der Übernachtungsstellen und auf der zweiten befinden sich die Schutzhäuser auf Grund ihrer Höhe über dem Meeresspiegel und ihrer Zugehörigkeit zu bestimmten Touristenvereinen. Ferner kennzeichnete man auf Karten die Dichte der Schutzhäuser in den ein-

zelnen Regionen (Zahl der Schutzhäuser auf 100 km^2). Die allgemeinste Forderung, die sich aus den erwähnten Karten ziehen lässt ist die, dass man im Gebiete der polnischen Karpathen weiter Schutzhäuser bauen kann und muss, denn in einigen Regionen sind die Abstände zwischen den einzelnen Schutzhäusern zu gross (durchschnittlich 40 km) und überschreiten die durchschnittlichen Tagesleistungen eines Touristen. Durchschnittlich fällt im Gebiete der ganzen Karpathen ein Schutzhaus auf 100 km^2.

Technischer Ratgeber.

Die Organisation der Wallfahrten.

Unter den Formen einer Massenbewegung nehmen Pilgerfahrten nach religiösen Kultstätten einen bedeutenden Platz ein. Diese Pilgerfahrten versucht man seit einiger Zeit immer öfter in einen gewissen organisatorischen Rahmen zu fassen. Die Organisation der Wallfahrten, die für die örtlichen Touristenverpflegungsstellen grosse Bedeutung besitzen, umfasst die Beistellung von populären Zügen, die Ausgestattung der Wallfahrtsorte mit Massenquartieren und Speisestellen. Der Organisation muss vorangehen eine planmässige Bearbeitung, die vor allem zu berücksichtigen hat die Einflussphäre des gegebenen Ortes, das Anwachsen des Verkehrs, die Häufigkeit der Anfahrten aus den einzelnen Orten und endlich die Anziehungskraft der Feierlichkeiten.

Chronik.

England:	Camping—Wagone auf den englischen Eisenbahnen. — Der Rückgang des Fremdenverkehrs.
Belgien:	Inventarisation der Denkmähler und Andenken. — Touristische Karten für die Ausländer.
Frankreich:	Die touristische Karte und Benzin—Bons im Jahre 1939. — Neue Einteilung der Hotels in Kategorien.
Italien:	Die Autostrassengebühren.
Lettland:	Die Vorbereitungen im Zusammenhang mit der Olympiade in Helsinki.
Deutschland:	Neue Ferieneinteilung in deutschen Schulen. — Internationaler Touristenverband (I. K. T.)
Polen:	Ski—Wettrennen F. I. S. um die Weltmeisterschaft in Zakopane. — Der Fremdenverkehr in den Sommerfrischen der Wojewodschaft Pomorze im Jahre 1938. — Touristische Konvention mit Litauen.
Slovakien:	Fremdenverkehr als Schulgegenstand.
Schweiz:	Zentrale für Fremdenverkehrswerbung. — Das Schaffen der Univertäts-Katheder für Fremdenverkehr.

Das Literaturverzeichniss enthält die neuesten polnischen Veröffentlichungen, die der Redaktion zugesandt wurden. Das Verzeichniss der neuen deutschen Literatur, aus den Jahren 1936—1938.

SPIS TREŚCI:

PORADNIK TECHNICZNY:

KRONIKA:

PRZEGLĄD WYDAWNICTW:

Prenumerata roczna złotych 6·00. Cena pojedynczego numeru 0·60.
Wydawca: **Studium Turyzmu U. J.** — Redaktor odpow.: **Dr Stanisław Leszczycki.**
Miesięcznik wydawany z zasiłku Wydziału Turystyki Min. Kom.
Adres Red. i Admin.: **Kraków, Grodzka 64, tel.** 216-89.— Konto czekowe PKO Nr. 406.870.
Drukarnia Bratniej Pom. Medyków U. J. w Krakowie

Opłata pocztowa uiszczona gotówką.